

KIRJALLINEN KYSYMYS 505/2004 vp

Ruotsissa asuvien Suomen kansalaisten äänioikeus

Eduskunnan puhemiehelle

On käynyt ilmi, että monien Ruotsissa asuvien Suomen kansalaisten äänioikeus on mahdollisesti vaarantunut nyt käynnissä olevissa EU-parlamenttivaaleissa. Esiin on tullut tapauksia, joissa Ruotsissa asuvalle Suomen kansalaiselle on lähetetty Suomesta ilmoitus oikeudesta äänestää suomalaisia ehdokkaita europarlamenttivaaleissa. Myöhemmin on tullut ilmoitus siitä, ettei kyseisellä henkilöllä olekaan tätä oikeutta äänestää ja lopulta ilmoitus oikeudesta äänestää Ruotsin ehdokkaita europarlamenttivaaleissa.

On myös mahdollista, että tällaisen menettelyn kohteeksi joutunut henkilö on jo ehtinyt äänestää ennakkoon Suomen europarlamenttivaaleissa, jolloin tällainen ääni ilmeisesti hylätään. Kaiken kaikkiaan tämä viranomaisten sekava menettely on aiheuttanut paljon hämmennystä sen kohteeksi joutuneille. Lisäksi monet ihmiset ovat käytännössä voineet menettää viranomaisten sekavan menettelyn seurauksena äänioikeu-

tensa, joka on perustuslain 14 §:ssä ja vaalilain 2 §:ssä määritelty jokaiselle Suomen kansalaiselle kuuluva perusoikeus.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitän valtioneuvoston asianomaisen jäsenen vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Mistä tämä paljon hämmennystä ja sekaannusta aiheuttanut sekä perustuslaissa ja vaalilaissa määriteltyä yleistä ja yhtäläistä, jokaisen Suomen kansalaisen perusoikeuksiin kuuluvaa äänioikeutta mahdollisesti loukannut viranomaisten toiminta EU-parlamenttivaaleissa on johtunut ja

mihin toimiin hallitus aikoo ryhtyä, ettei vastaava tilanne toistu tulevaisuudessa?

Helsingissä 11 päivänä kesäkuuta 2004

Unto Valpas /vas

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Herra puhemies, olette toimitannut valtioneuvoston asianomaisen jäsenen vastattavaksi kansanedustaja Unto Valppaan /vas näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 505/2004 vp:

Mistä tämä paljon hämmennystä ja sekaannusta aiheuttanut sekä perustuslaissa ja vaalilaissa määriteltyä yleistä ja yhtäläistä, jokaisen Suomen kansalaisen perusoikeuksiin kuuluvaa äänioikeutta mahdollisesti loukannut viranomaisten toiminta EU-parlamenttivaaleissa on johtunut ja

mihin toimiin hallitus aikoo ryhtyä, ettei vastaava tilanne toistu tulevissa vaaleissa?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Vuoden 2004 europarlamenttivaaleissa äänioikeutettu oli asuinpaikkaan katsomatta jokainen Suomen kansalainen, joka viimeistään vaalipäivänä täytti 18 vuotta, sekä muun Euroopan unionin jäsenvaltion kansalainen, jolla oli kotikuntalaissa tarkoitettu kotikunta Suomessa 23.4.2004. Äänioikeuden edellytyksenä muun Euroopan unionin kansalaisen osalta oli lisäksi, että hän oli viimeistään 25.3.2004 ilmoittautunut äänioikeusrekisteriin Suomessa.

Äänioikeutettu saa samoissa europarlamenttivaaleissa äänestää vain yhdessä Euroopan unionin jäsenvaltiossa: joko kotivaltiossaan tai siinä valtiossa, jossa hän asuu (Euroopan unionin vaalisäädös, 9 artikla: Euroopan unionin jäsenten vaaleissa kullakin äänestäjällä on ainoastaan yksi ääni). Suomen kansalainen, joka on säädetyssä

määräajassa ilmoittautunut äänestäjäksi jonkin toisen jäsenvaltion europarlamenttivaaleissa, ei siten ole äänioikeutettu Suomen europarlamenttivaaleissa. Vaalilain 26 §:n 5 momentin mukaan Väestörekisterikeskuksen on, jos se on ennen europarlamenttivaalien äänioikeusrekisterin tuleamista lainvoimaiseksi saanut Euroopan unionin muun jäsenvaltion viranomaiselta ilmoituksen, että äänioikeusrekisteriin otettu äänioikeutettu on otettu siinä valtiossa samojen vaalien luetteloon, viipymättä huolehdittava siitä, että asianomainen merkitään äänioikeusrekisterissä äänioikeutta vailla olevaksi. Äänioikeusrekisteri tuli vuoden 2004 europarlamenttivaaleissa lainvoimaiseksi 1.6.2004 kello 12.00.

Väestörekisterikeskus on lähettänyt alkuvuodesta 2004 Suomessa vakinaisesti asuville Euroopan unionin jäsenvaltioiden kansalaisille kirjeen, jossa on kerrottu Suomessa 13.6.2004 toimitettavista europarlamenttivaaleista sekä äänioikeutetuksi tai ehdokkaaksi ilmoittautumisesta. Kirjeen mukana on ollut lomake äänioikeutetuksi ilmoittautumista varten. Ilmoittautumisten perusteella muun muassa Suomen ja Ruotsin väestörekisteriviranomaiset ovat vaihtaneet keskenään tietoja sillä tavoin, että esimerkiksi Ruotsissa äänioikeusrekisteriin ilmoittautuneet Suomen kansalaiset on vaalilain edellyttämällä tavalla merkitty äänioikeusrekisterissä äänioikeutta vailla oleviksi Suomen europarlamenttivaaleissa.

Väestörekisterikeskus perusti äänioikeusrekisterin europarlamenttivaaleja varten 28.4.2004. Äänioikeusrekisteriin otettiin kaikki ne henkilöt, jotka olivat senhetkisten tietojen mukaan äänioikeutettuja europarlamenttivaaleissa. Kaikille äänioikeusrekisteriin otetuille henkilöille (myös ulkomaille), joiden osoite oli tiedossa, lähetettiin ilmoituskortit äänioikeudesta europar-

lamenttivaaleissa. Ilmoituskortit postitettiin 3.5.—21.5.2004. Muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden ilmoitukset omista maissaan äänioikeusrekisteriin otetuista Suomen kansalaisista ovat voineet saapua Suomen väestörekisteriviranomaisille tänä aikana tai myöhemminkin, joten äänioikeusrekisterin tietoja on näissä tapauksissa jouduttu muuttamaan ilmoituskortin postittamisen jälkeen. Ruotsin osalta viimeinen ilmoittautumispäivä sikkäläiseen äänioikeusrekisteriin oli 18.5.2004, jonka jälkeen Ruotsi lähetti Suomen Väestörekisterikeskukselle listan äänioikeusrekisteristä poistettavista henkilöistä. Ruotsin ilmoitukset saapuivat Suomeen ilmoituskorttien postittamisen viimeisinä päivinä. Sen vuoksi joillekin henkilöille jouduttiin lähettämään uusi ilmoitus siitä, että Väestörekisterikeskus on toisen jäsenvaltion ilmoituksen perusteel-

la merkinnyt hänet Suomen europarlamenttivaaleja varten perustetussa äänioikeusrekisterissä äänioikeutta vailla olevaksi, jonka vuoksi hän ei vastaanottamastaan ilmoituskortista huolimatta voi äänestää Suomessa toimitettavissa europarlamenttivaaleissa.

Edellä kuvatun kaltainen menettely on lainmukaisuudesta huolimatta saattanut aiheuttaa kirjallisen kysymyksen tekijän tarkoittamaa hämmennystä äänioikeuden käyttämisestä europarlamenttivaaleissa. Euroopan unionin jäsenvaltioissa äänioikeusrekisteriin ilmoittautumisen ja valtioiden välisen tietojenvaihdon määräävät olisi näin ollen hyvä yhtenäistää sekaannusten välttämiseksi. Oikeusministeriö tulee pyrkimään siihen, että kyseinen ongelma ratkaistaan Euroopan unionin vaalilainsäädäntöä uudistettaessa.

Helsingissä 1 päivänä heinäkuuta 2004

Oikeusministeri Johannes Koskinen

Till riksdagens talman

I det syfte som anges i 27 § i riksdagens arbetsordning har Ni, Herr talman, till den minister som saken gäller översänt följande skriftliga spörsmål SS 505/2004 rd undertecknat av riksdagsledamot Unto Valpas /vänst:

Vad har orsaken varit till detta agerande från myndigheternas sida i Europaparlamentsvalet, ett agerande som har gett upphov till stor förvirring och oreda och som eventuellt kränker den allmänna och lika rösträtt som enligt både grundlagen och vallagen hör till varje finsk medborgares grundläggande rättigheter och

vilka åtgärder ämnar regeringen vidta för att inte en motsvarande situation skall uppstå i kommande val?

Som svar på detta spörsmål anför jag följande:

Röstberättigad vid Europaparlamentsvalet 2004 var, oberoende av boningsort, varje finsk medborgare som senast på valdagen fyllde 18 år samt medborgare i andra medlemsstater i Europeiska unionen som hade i lagen om hemkommun avsedd hemort i Finland den 23 april 2004. En ytterligare förutsättning för rösträtt för medborgare i Europeiska unionen var att de senast den 25 mars 2004 hade anmält sig till rösträttsregistret i Finland.

Vid samma Europaparlamentsval får en röstberättigad inte rösta i mer än en av Europeiska unionens medlemsstater: antingen i sin hemstat eller i den stat där han eller hon är bosatt (artikel 9 i Europeiska unionens valrättsakt: Vid val av företrädare i Europaparlamentet får ingen rösta mer än en gång). En finsk medborgare som inom

utsatt tid har anmält sig som väljare i Europaparlamentsvalet i en annan medlemsstat, är sålunda inte röstberättigad i Europaparlamentsvalet i Finland. I 26 § 5 mom. i vallagen anges att om Befolkningsregistercentralen innan rösträttsregistret för ett Europaparlamentsval vunnit laga kraft har fått ett meddelande av en myndighet i en annan medlemsstat i Europeiska unionen om att en röstberättigad som införts i rösträttsregistret har upptagits i denna stats vallängd för samma val, skall Befolkningsregistercentralen utan dröjsmål se till att personen i fråga antecknas i rösträttsregistret som saknande rösträtt. Rösträttsregistret vann laga kraft vid 2004 års Europaparlamentsval den 1 juni 2004 klockan 12.00.

Befolkningsregistercentralen skickade i början av 2004 ett brev till i Finland permanent bosatta medborgare i Europeiska unionens medlemsstater med information om Europaparlamentsvalet som skulle hållas den 13 juni 2004 och om anmälan som röstberättigad eller kandidat. Med brevet följde en blankett för anmälan som röstberättigad. Utifrån anmälningarna har bl.a. de svenska och de finska befolkningsregistermyndigheterna utbytt information på så sätt att de finska medborgare som anmält sig som röstberättigade i Sverige, i rösträttsregistret har antecknats sakna rösträtt i Europaparlamentsvalet i Finland, såsom vallagen föreskriver.

Befolkningsregistercentralen upprättade ett rösträttsregister för Europaparlamentsvalet den 28 april 2004. I registret upptogs alla som enligt då tillgängliga uppgifter hade rösträtt i Europaparlamentsvalet. Till alla dem som hade upptagits i registret och vars adress var känd skickades (också till utlandet) meddelandekort med anmälan om rösträtt i Europaparlamentsvalet. Korten postades mellan den 3 och den 21 maj 2004. Meddelanden från andra EU-länder om finska

medborgare som upptagits i deras rösträttsregister har kunnat komma in till Befolkningsregistercentralen i Finland under denna tid eller senare och ändringar i uppgifterna i rösträttsregistret har därför kunnat ske efter det korten postades. I Sverige inföll den sista dagen för anmälan till rösträttsregistret den 18 maj 2004, varefter Sverige skickade en lista över personer som skulle strykas ur rösträttsregistret till Befolkningsregistercentralen. Meddelandena från Sverige anlände till Finland den sista dag då meddelandekorten postades. Det blev därför nödvändigt att skicka nya meddelanden till vissa personer om att Befolkningsregistercentralen på grund av ett meddelande från en annan medlemsstat i rösträttsregistret, som upprättats för Europaparla-

mentsvalet i Finland, har antecknat personen i fråga som saknande rösträtt och att han eller hon därför inte kan rösta i Europaparlamentsvalet i Finland trots det meddelandekort han eller hon fått sig tillsänt.

Det ovan beskrivna förfarandet har, trots att det är lagenligt, kunnat orsaka den förvirring i fråga om utövningen av rösträtten i Europaparlamentsvalet som spörsmålsställaren avser. Det vore därför önskvärt att tiden inom vilken anmälan till medlemsstaternas rösträttsregister och informationsutbytet staterna emellan skall ske skulle samordnas för att sådan förvirring skall kunna undvikas. Justitieministeriet kommer att arbeta för att problemet löses då Europeiska unionens valrättsakter revideras.

Helsingfors den 1 juli 2004

Justitieminister Johannes Koskinen